Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tiende Afdeling)

8. maj 2025 *

»Præjudiciel forelæggelse – socialpolitik – tidsbegrænset ansættelse – direktiv 1999/70/EF – rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse, der er indgået af EFS, UNICE og CEEP – § 4, stk. 1 – princippet om ikke-diskrimination af arbejdstagere med tidsbegrænset ansættelse – anvendelsesområde – begrebet »ansættelsesvilkår« – landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse – socialsikringsbidrag beregnet på grundlag af løn – løn til landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse beregnet på grundlag af de dagligt udførte arbejdstimer – løn til fastansatte landbrugsarbejdere beregnet på grundlag af en fast daglig arbejdstid«

I de forenede sager C-212/24, C-226/24 og C-227/24,

angående anmodninger om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Corte d'appello di Firenze (appeldomstolen i Firenze, Italien) ved afgørelser af 8. januar 2024, indgået til Domstolen den 19. og den 26. marts 2024, i sagerne

L.T. s.s. (C-212/24),

A.M. (C-226/24),

XXX (C-227/24)

mod

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS),

procesdeltager:

Agenzia delle entrate – Riscossione,

har

DOMSTOLEN (Tiende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, D. Gratsias, og dommerne E. Regan og B. Smulders (refererende dommer),

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

* Processprog: italiensk.

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– L.T. s.s., A.M. og XXX ved avvocati L. Giraldi og I. Pagni,

– Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) ved avvocati C. D'Aloisio, E. De Rose, E.A. Sciplino og A. Sgroi,

– Europa-Kommissionen ved S. Delaude og D. Recchia, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningerne om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af § 4, stk. 1, i rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse, som blev indgået den 18. marts 1999 (herefter »rammeaftalen«), der er opført som bilag til Rådets direktiv 1999/70/EF af 28. juni 1999 om rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse, der er indgået af EFS, UNICE og CEEP (EFT 1999, L 175, s. 43).

2 Anmodningerne er blevet indgivet i forbindelse med tre tvister mellem, på den ene side, L.T. s.s., A.M. og XXX, og, på den anden side, Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) (det nationale institut for social sikring (INPS), Italien) angående de sociale sikringsbidrag, der skal betales af virksomheder, som beskæftiger landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Artikel 1 i direktiv 1999/70 bestemmer:

»Nærværende direktiv har til formål at iværksætte den i bilaget indeholdte rammeaftale vedrørende tidsbegrænset ansættelse, som blev indgået den 18. marts 1999 mellem de generelle tværfaglige organisationer (EFS, UNICE og CEEP).«

4 Tredje afsnit i indledningen til rammeaftalen har følgende ordlyd:

»I denne aftale fastsættes de generelle principper og minimumskrav, der skal gælde for tidsbegrænset ansættelse, idet parterne erkender, at det ved den nærmere gennemførelse heraf er påkrævet at tage hensyn til de særlige nationale, sektorbestemte eller årstidsbetingede realiteter. Aftalen viser, at arbejdsmarkedets parter er indstillet på at fastsætte en generel ramme, som skal sikre ligebehandling for personer med tidsbegrænset ansættelse, ved at de beskyttes mod forskelsbehandling, og som skal sikre, at tidsbegrænsede ansættelseskontrakter grundlæggende anvendes på en, for både arbejdsgivere og arbejdstagere, acceptabel måde.«

5 Rammeaftalens § 1 med overskriften »Formål« fastsætter:

»Formålet med nærværende rammeaftale er:

a) at forbedre kvaliteten ved tidsbegrænset ansættelse gennem anvendelsen af princippet om ikke-diskrimination

b) at fastsætte rammer, der skal forhindre misbrug hidrørende fra flere på hinanden følgende tidsbegrænsede ansættelseskontrakter eller ansættelsesforhold.«

6 Rammeaftalens § 2 med overskriften »Anvendelsesområde« fastsætter i følgende stk. 1:

»Denne aftale finder anvendelse på alle med tidsbegrænset ansættelse, som har en ansættelseskontrakt eller indgår i et ansættelsesforhold, som defineret ved lov, kollektiv aftale eller gældende praksis i den enkelte medlemsstat.«

7 Rammeaftalens § 3 med overskriften »Definitioner« fastsætter:

»I denne aftale forstås ved:

1. »en person med tidsbegrænset ansættelse«: en person, som har en ansættelseskontrakt, der er indgået direkte mellem den pågældende og en arbejdsgiver, eller som indgår i et ansættelsesforhold, etableret direkte mellem den pågældende og en arbejdsgiver, når tidspunktet for ansættelseskontraktens eller ansættelsesforholdets udløb er fastlagt ud fra objektive kriterier, såsom en bestemt dato, fuldførelsen af en bestemt opgave eller indtrædelsen af en bestemt begivenhed.

2. »en sammenlignelig fastansat«: en fastansat i samme virksomhed, der har en tidsubegrænset ansættelseskontrakt eller indgår i et tidsubegrænset ansættelsesforhold, og som udfører samme eller tilsvarende arbejde/beskæftigelse, idet der tages hensyn til kvalifikationer/færdigheder. Hvor der ikke findes nogen sammenlignelig fastansat i samme virksomhed, skal sammenligningen ske ved henvisning til den kollektive aftale, der gælder på området, eller – hvis en sådan ikke foreligger – til national lovgivning, kollektive aftaler eller praksis.«

8 Rammeaftalens § 4 med overskriften »Princippet om ikke-diskrimination« har følgende ordlyd:

»1. Ansættelsesvilkårene for personer med tidsbegrænset ansættelse må ikke være mindre gunstige end de, der gælder for sammenlignelige fastansatte, hvis dette udelukkende er begrundet i kontraktens tidsbegrænsede varighed, og forskelsbehandlingen ikke er begrundet i objektive forhold.

2. Hvor det er hensigtsmæssigt, gælder princippet om pro rata temporis.

3. Gennemførelsesbestemmelserne til efterlevelse af denne artikel fastsættes af medlemsstaterne – efter høring af arbejdsmarkedets parter – og/eller af arbejdsmarkedets parter under hensyntagen til fællesskabsret, national lovgivning, kollektive aftaler eller praksis.

[...]«

Italiensk ret

9 Artikel 1, stk. 1, i decreto-legge nº 338 – Disposizioni urgenti in materia di evasione contributiva, di fiscalizzazione degli oneri sociali, di sgravi contributivi nel Mezzogiorno e di finanziamento dei patronati (lovdekret nr. 338 om hasteforanstaltninger vedrørende bidragsunddragelse, finansiering af sociale bidrag gennem skatter, nedsættelse af socialsikringsbidrag i Syditalien og finansiering af hjælpeforeninger) af 9. oktober 1989 (GURI nr. 237 af 10.10.1989) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisterne i hovedsagerne (herefter »lovdekret nr. 338/1989«), fastsætter:

»Den løn, som udgør grundlaget for beregningen af socialsikringsbidrag, må ikke være lavere end den løn, som er fastsat ved de love, forskrifter og kollektive overenskomster, der er indgået af de på nationalt plan mest repræsentative fagforeninger, eller som er fastsat ved kollektive eller individuelle aftaler, såfremt de sidstnævnte fastsætter en højere løn end den, som er fastsat ved den kollektive overenskomst.«

10 Contratto collettivo nazionale di lavoro per gli operai agricoli e florovivaisti (den nationale kollektive overenskomst for landbrugs- og blomsterdyrkningssektoren) af 6. juli 2006 (herefter »CCNT«) definerer i artikel 18, litra a), landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse som »arbejdstagere, der er ansat inden for rammerne af et individuelt tidsbegrænset ansættelsesforhold, såsom f.eks. personer, som er ansat til at udføre kortvarigt arbejde, sæsonarbejde eller løsarbejde, eller med henblik på at erstatte fraværende arbejdstagere, som har ret til at forblive i deres stilling«.

11 CCNT's artikel 30, stk. 1, fastsætter, at »arbejdstiden fastsættes til 39 timer om ugen, dvs. [seks] en halv time om dagen«, og CCNT's artikel 40, stk. 1, fastsætter, at »en person med tidsbegrænset ansættelse har ret til betaling for de i arbejdsdagen faktisk udførte arbejdstimer«.

Tvisterne i hovedsagerne og de præjudicielle spørgsmål

12 I december 2013 pålagde INPS bl.a. sagsøgerne i hovedsagerne at betale supplerende socialsikringsbidrag til INPS ud over dem, der allerede var betalt for de landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, som de havde ansat i 2006 og 2007. Ifølge INPS havde sagsøgerne beregnet de skyldige socialsikringsbidrag for de nævnte arbejdstagere forkert, idet de ved beregningen havde taget hensyn til de arbejdstimer, som de sidstnævnte faktisk havde udført, i stedet for den daglige arbejdstid på seks og en halv time, som den er fastsat i CCNT's artikel 30, stk. 1.

13 Sagsøgerne i hovedsagerne anlagde sag til prøvelse af dette påbud fra INPS ved Tribunale di Grosseto (retten i Grosseto, Italien), der gav sagsøgerne medhold i søgsmålet.

14 INPS iværksatte appel til prøvelse af denne rets dom ved Corte d'appello di Firenze (appeldomstolen i Firenze, Italien). Denne domstol gav INPS medhold med den begrundelse, at i lyset af princippet om ikke-diskrimination af fastansatte og personer med tidsbegrænset ansættelse og CCNT's artikel 30, stk. 1, skulle de socialsikringsbidrag, som de sidstnævnte arbejdstageres arbejdsgivere skulle betale, beregnes på grundlag af en løn, der er fastsat for en arbejdstid på seks og en halv time, og ikke på grundlag af de faktisk udførte arbejdstimer.

15 Sagsøgerne i hovedsagerne iværksatte appel ved Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol, Italien), der indledningsvis fastslog, at i henhold til artikel 1, stk. 1, i lovdekret nr. 338/1989, sammenholdt med CCNT's artikel 40, stk. 1, skal de socialsikringsbidrag, som arbejdsgivere i

landbrugssektoren skal betale af løn, der udbetales til landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, udelukkende beregnes på grundlag af de faktisk udførte arbejdstimer, medmindre de berørte arbejdsgivere i tilfælde af afbrydelser på grund af force majeure har besluttet, at de pågældende arbejdstagere skal blive på virksomheden og stå til rådighed for arbejdsgiveren.

16 I denne henseende bemærkede Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol), at CCNT's artikel 30, stk. 1, som fastsætter arbejdstiden til 39 timer om ugen, dvs. seks en halv time om dagen, begrænser sig til at angive den maksimale ugentlige og daglige arbejdstid uden dog at præcisere den mindste arbejdstid. Eftersom CCNT's artikel 40, stk. 1, bestemmer, at en person med tidsbegrænset ansættelse har ret til betaling for de i arbejdsdagen faktisk udførte arbejdstimer, indeholder denne bestemmelse en regel, som logisk set er uforenelig med begreberne ugentlig og daglig arbejdstid, fordi den fjerner sammenhængen mellem den skyldige løn og en forhåndsbestemt arbejdstid, som kan fastlægges på almindelig og abstrakt vis. Denne bestemmelse, der tager udgangspunkt i de særlige karakteristika ved tidsbegrænset landbrugsarbejde, er forenelig med bestemmelsen i artikel 16, stk. 1, litra g), i decreto legislativo n. 66/2003 – Attuazione delle direttive 93/104/CE e 2000/34/CE concernenti taluni aspetti dell'organizzazione dell'orario di lavoro (lovdekret nr. 66/2003 om gennemførelse af direktiv 93/104/EF og 2000/34/EF om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden) af 8. april 2003 (GURI nr. 87 af 14.4.2003, almindeligt tillæg nr. 61), der med henblik på gennemførelsen af Rådets direktiv 93/104/EF af 23. november 1993 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden (EFT 1993, L 307, s. 18), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/34/EF af 22. juni 2000 (EFT 2000, L 195, s. 41), fastsætter, at landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse ikke er omfattet af anvendelsesområdet for lovgivningen om den normale ugentlige arbejdstid.

17 Hvad dernæst angår beregningen af socialsikringsbidrag præciserede Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) for det første, at i henhold til artikel 1, stk. 1, i lovdekret nr. 338/1989 må den løn, som udgør grundlaget for beregningen af socialsikringsbidrag, ikke være lavere end den løn, som er fastsat ved love, forskrifter og kollektive overenskomster. For det andet angav Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol), at hvad angår landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, med hensyn til hvilke socialsikringsbidragene beregnes på grundlag af de faktisk udførte arbejdstimer, kan Domstolens praksis vedrørende det forbud mod ikke-diskrimination af personer med tidsbegrænset ansættelse, der er fastsat i rammeaftalens § 4, stk. 1, ikke tjene som grundlag for betaling af højere socialsikringsbidrag for landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, eftersom forholdet mellem INPS og arbejdsgiverne hvad angår socialsikringsbidrag ikke henhører under EU-rettens anvendelsesområde.

18 Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) ophævede følgelig dommen afsagt af Corte d'appello di Firenze (appeldomstolen i Firenze) og hjemviste sagen til denne ret.

19 Corte d'appello di Firenze (appeldomstolen i Firenze), som er den forelæggende ret, er i tvivl om, hvorvidt den af Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) foretagne konstatering, således som denne er beskrevet i denne doms præmis 15, hvorefter de socialsikringsbidrag, som arbejdsgiverne i landbrugssektoren skal betale af den løn, der udbetales til landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, udelukkende skal beregnes på grundlag af de faktisk udførte arbejdstimer, er forenelig med rammeaftalens § 4, stk. 1.

20 I denne henseende er den forelæggende ret indledningsvis af den opfattelse, at denne artikel finder anvendelse på hovedsagerne. Landbrugssektoren er nemlig ikke udelukket fra anvendelsesområdet for direktiv 1999/70, og de ansættelsesvilkår, der er omhandlet i nævnte

bestemmelse, omfatter løn. De i hovedsagerne omhandlede socialsikringsbidrag er knyttet til den løn, der skal betales til landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, idet disse bidrag for det første i henhold til den nationale retsorden skal betales af den samlede løn, der skal udbetales til disse arbejdstagere, og de pågældende bidrag for det andet bidrager til betaling af de socialsikringsydelser, der udbetales af erhvervstilknyttede socialsikringsordninger. Hvad angår sidstnævnte aspekt har den forelæggende ret præciseret, at størrelsen af de nævnte ydelser står i forhold til ansættelsesforholdets varighed og er knyttet til lønnens størrelse, idet størrelsen af de omhandlede bidrag afhænger af det sidstnævnte beløb. Den forelæggende ret har heraf udledt, at en landbrugsarbejder med tidsbegrænset ansættelse, hvis løn alene beregnes på grundlag af de faktisk udførte arbejdstimer, utvivlsomt vil oppebære lavere ydelser end en fastansat landbrugsarbejder, der altid er sikret en mindsteløn som fastsat i den kollektive overenskomst, uafhængigt af de faktisk udførte arbejdstimer.

21 Den forelæggende ret er dernæst af den opfattelse, at den af Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) foretagne konstatering, der er nævnt i nærværende doms præmis 15, kan være i strid med rammeaftalens § 4, stk. 1, for så vidt som den fører til en mindre gunstig behandling af landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse i forhold til den behandling, der er forbeholdt fastansatte landbrugsarbejdere, og som ikke er begrundet i objektive forhold.

22 Den forelæggende ret er navnlig af den opfattelse, at landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse og fastansatte landbrugsarbejdere befinder sig i en sammenlignelig situation, for så vidt som de udfører ens opgaver. Den nævnte konstatering fra Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) medfører, at landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse behandles mindre gunstigt end fastansatte landbrugsarbejdere, der udfører et tilsvarende arbejde. Hvad angår landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse kan arbejdsgiveren nemlig frit fastsætte varigheden af deres arbejde og deres løn, og følgelig størrelsen af socialsikringsbidragene og af de sociale sikringsydelser, som de kan oppebære. Derimod sikres fastansatte landbrugsarbejdere en daglig mindsteløn, som er baseret på en daglig arbejdstid på seks en halv time, uafhængigt af de faktisk udførte arbejdstimer. Følgelig er de socialsikringsbidrag, der betales af de pågældendes personers arbejdsgivere, og de sociale sikringsydelser, som de kan nyde godt af på grundlag af disse bidrag, sikret, for så vidt som de er baseret på denne daglige mindsteløn.

23 Endelig er den forelæggende ret af den opfattelse, at der i det foreliggende tilfælde hverken foreligger objektive forhold vedrørende udførelsen af det pågældende arbejde eller præcise og konkrete omstændigheder, hvoraf det kan udledes, at der er behov for en forskelsbehandling af arbejdstagere med tidsbegrænset ansættelse i forhold til fastansatte arbejdstagere. De risici, der er særlige for landbrugsvirksomhed, og som afhænger af uforudsigelige vejrforhold, berører alle landbrugsarbejdere, uanset om de er ansat på tidsbegrænset eller tidsubegrænset basis.

24 På denne baggrund har Corte d'appello di Firenze (appeldomstolen i Firenze) besluttet at udsætte sagerne og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål, der er affattet enslydende i de forenede sager C-212/24, C-226/24 og C-227/24:

»1) Skal rammeaftalens § 4, stk. 1, fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national kollektiv overenskomst, der indeholder en bestemmelse såsom [CCNT's] artikel 40 [...] – sådan som denne artikel er blevet fortolket af Corte [suprema] di Cassazione [kassationsdomstol, Italien] med bindende virkning for den forelæggende ret – hvorefter landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse har ret til betaling for de i arbejdsdagen

faktisk udførte arbejdstimer, mens [CCNT's] artikel 30 foreskriver, at fastansatte landbrugsarbejdere har ret til løn med udgangspunkt i en daglig arbejdstid på [seks og en halv time]?

2) Såfremt det foregående spørgsmål besvares bekræftende, skal rammeaftalens § 4, stk. 1, da fortolkes således, at ansættelsesvilkårene også omfatter beregningen af […] de lovbestemte [socialsikringsbidrag], som skal indbetales for landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse inden for rammerne af en erhvervstilknyttet [social] sikringsordning, med den konsekvens, at disse bidrag skal beregnes efter samme kriterium som for fastansatte landbrugsarbejdere og dermed på grundlag af den i [CCNT] fastsatte daglige arbejdstid, og ikke på grundlag af de faktisk udførte arbejdstimer?«

De præjudicielle spørgsmål

Formaliteten

25 Sagsøgerne i hovedsagerne er for det første af den opfattelse, at de præjudicielle spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling, med den begrundelse, at INPS i egenskab af et statsligt organ ikke kan påberåbe sig en direktivbestemmelse, der har direkte virkning over for dem.

26 Det skal i denne henseende indledningsvis bemærkes, at inden for rammerne af det samarbejde, der i henhold til artikel 267 TEUF er indført mellem Domstolen og de nationale retter, tilkommer det principielt udelukkende den nationale ret, for hvilken en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse (jf. i denne retning dom af 17.10.2024, FA.RO. di YK & C., C-16/23, EU:C:2024:886, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).

27 Heraf følger, at der foreligger en formodning for, at spørgsmål om EU-retten er relevante. Domstolen kan kun afvise at træffe afgørelse vedrørende et præjudicielt spørgsmål fra en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af en EU-retlig regel savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 17.10.2024, FA.RO. di YK & C., C-16/23, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).

28 Det fremgår dernæst af artikel 288, stk. 3, TEUF, at et direktivs bindende karakter, som er grundlaget for, at der kan støttes ret herpå ved en national ret, kun består i forhold til »enhver medlemsstat, som det rettes til«. Efter fast retspraksis følger det heraf, at et direktiv ikke i sig selv kan skabe forpligtelser for private, og at en direktivbestemmelse derfor ikke som sådan kan påberåbes over for sådanne personer ved en national domstol (dom af 22.12.2022, Sambre & Biesme og Commune de Farciennes, C-383/21 og C-384/21, EU:C:2022:1022, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

29 Domstolen har imidlertid gentagne gange ligeledes fastslået, at den forpligtelse for medlemsstaterne, der følger af et direktiv, til at virkeliggøre dets mål og deres pligt til at træffe alle almindelige eller særlige foranstaltninger for at sikre opfyldelsen af denne forpligtelse,

påhviler alle myndighederne i medlemsstaterne, herunder også domstolene inden for rammerne af deres kompetence. De nationale domstole er ved anvendelsen af national ret således bl.a. forpligtede til at tage hensyn til samtlige bestemmelser i denne ret og til at benytte sig af de fortolkningsmetoder, der er anerkendt i denne, for i videst muligt omfang at fortolke den i lyset af det pågældende direktivs ordlyd og formål med henblik på at opnå det med direktivet tilsigtede resultat og således handle i overensstemmelse med artikel 288, stk. 3, TEUF (dom af 1.10.2020, A (Reklame for og onlinesalg af lægemidler), C-649/18, EU:C:2020:764, præmis 38 og 39 samt den deri nævnte retspraksis). Kravet om en sådan overensstemmende fortolkning omfatter bl.a. en forpligtelse for de nationale domstole til i givet fald at ændre en fast retspraksis, såfremt denne er baseret på en fortolkning af national ret, som er uforenelig med formålene med et direktiv. En national retsinstans kan derfor ikke med rette antage, at det er umuligt for den at fortolke en national bestemmelse i overensstemmelse med EU-retten, alene som følge af den omstændighed, at den stedse har fortolket denne bestemmelse på en måde, som ikke er forenelig med denne ret (dom af 15.10.2024, KUBERA, C-144/23, EU:C:2024:881, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).

30 Domstolen har således kompetence til at træffe præjudiciel afgørelse om fortolkning af EU-retlige bestemmelser, uanset om de har direkte virkning eller ej mellem parterne i det omhandlede søgsmål (dom af 14.10.2020, KG (Successive udsendelser i forbindelse med vikaransættelse), C-681/18, EU:C:2020:823, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

31 Den omstændighed, at direktiv 1999/70 ikke i sig selv kan skabe forpligtelser for sagsøgerne i hovedsagerne, kan således ikke føre til en afvisning af de forelagte spørgsmål.

32 Sagsøgerne i hovedsagerne har for det andet gjort gældende, at de præjudicielle spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling, idet de er blevet hypotetiske som følge af den afgørelse fra Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol), der er nævnt i nærværende doms præmis 18. Efter denne afgørelse skal den forelæggende ret nemlig ikke længere tage stilling til, om der foreligger en forskelsbehandling mellem landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse og fastansatte landbrugsarbejdere, idet den alene skal tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt der skal tages hensyn til yderligere arbejdstimer ved beregningen af de socialsikringsbidrag, der skal betales for landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse.

33 Det fremgår af den forelæggende rets oplysninger, der er gengivet i denne doms præmis 19-23, at denne ret er af den opfattelse, at den skal træffe afgørelse om, hvorvidt der foreligger en forskelsbehandling mellem landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse og fastansatte landbrugsarbejdere, og at der derfor er grundlag for at forelægge Domstolen de foreliggende anmodninger om præjudiciel afgørelse. Henset til den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 26 og 27, tilkommer det ikke Domstolen at rejse tvivl om den forelæggende rets bedømmelse af genstanden for de tvister, der endnu ikke er afgjort.

34 Det følger heraf, at den argumentation, som sagsøgerne i hovedsagerne har fremført, og som er sammenfattet i denne doms præmis 32, ikke kan medføre, at de præjudicielle spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling.

35 For det tredje er sagsøgerne i hovedsagerne af den opfattelse, at det første spørgsmål er hypotetisk og derfor ikke kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som tvisterne i hovedsagerne ikke vedrører løn til landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, men derimod de socialsikringsbidrag, der skal betales af disse arbejdstageres arbejdsgivere.

36 Det skal i denne henseende bemærkes, at ifølge den forelæggende ret bregnes de i hovedsagerne omhandlede socialsikringsbidrag på grundlag af den nævnte løn, og de kan derfor anses for omfattet af de ansættelsesvilkår, der er omhandlet i rammeaftalens § 4, stk. 1. Det første præjudicielle spørgsmål er således ikke hypotetisk, idet besvarelsen af dette spørgsmål er en nødvendig forudsætning for besvarelsen af det andet spørgsmål, der efter sin ordlyd kun stilles for det tilfælde, at det første spørgsmål besvares bekræftende.

37 Det følger heraf, at de præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

Realiteten

38 Med sine spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om rammeaftalens § 4, stk. 1, skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning, således som fortolket af en øverste national domstol, hvorefter de socialsikringsbidrag, der skal betales af arbejdsgivere, der beskæftiger landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, beregnes på grundlag af den løn, der udbetales til de pågældende arbejdstagere for de faktisk udførte daglige arbejdstimer, mens de socialsikringsbidrag, der skal betales af arbejdsgivere, der beskæftiger fastansatte landbrugsarbejdere, beregnes på grundlag af en løn, der i national ret på forhånd er fastsat for en arbejdstid på seks og en halv time.

39 Med henblik på besvarelsen af disse spørgsmål skal det for det første bemærkes, at i henhold til rammeaftalens § 1 har denne som formål at forbedre kvaliteten ved tidsbegrænset ansættelse gennem anvendelsen af princippet om ikke-diskrimination og at fastsætte rammer, der skal forhindre misbrug hidrørende fra flere på hinanden følgende tidsbegrænsede ansættelseskontrakter eller ansættelsesforhold.

40 Domstolen har heraf udledt, at rammeaftalen, navnlig dennes § 4, tilsigter at bringe nævnte princip i anvendelse på personer med tidsbegrænset ansættelse for at forhindre, at en arbejdsgiver udnytter sådanne arbejdsforhold til at fratage disse arbejdstagere rettigheder, der indrømmes fastansatte (dom af 30.11.2023, Ministero dell'Istruzione og INPS, C-270/22, EU:C:2023:933, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).

41 Rammeaftalens § 4, der har direkte virkning, fastsætter således i stk. 1 et forbud mod at behandle personer med tidsbegrænset ansættelse mindre gunstigt med hensyn til ansættelsesvilkår end sammenlignelige fastansatte, hvis dette udelukkende er begrundet i kontraktens tidsbegrænsede varighed, og forskelsbehandlingen ikke er begrundet i »objektive forhold« (dom af 3.11.2023, Ministero dell'Istruzione og INPS, C-270/22, EU:C:2023:933, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).

42 Det skal for det andet bemærkes, at hvad angår anvendelsesområdet for denne bestemmelse fremgår det af rammeaftalens § 2, stk. 1, at denne aftale finder anvendelse på alle med tidsbegrænset ansættelse, som har en ansættelseskontrakt eller indgår i et ansættelsesforhold, som defineret ved lov eller kollektiv aftale, der er gældende i den enkelte medlemsstat.

43 I det foreliggende tilfælde er ansættelsesforholdet for de i hovedsagerne omhandlede landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, reguleret af italienske arbejdsret og af CCNT, og det er derfor omfattet af rammeaftalens anvendelsesområde.

44 Endvidere fremgår det af Domstolens faste praksis, at det afgørende kriterium ved vurderingen af, om en foranstaltning henhører under begrebet »ansættelsesvilkår« som omhandlet i rammeaftalens § 4, stk. 1, netop er kriteriet om ansættelse, dvs. arbejdsforholdet mellem en arbejdstager og vedkommendes arbejdsgiver (dom af 20.6.2019, Ustariz Aróstegui, C-72/18, EU:C:2019:516, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).

45 Ifølge retspraksis skal dette begreb fortolkes således, at det omfatter lønvilkår. Domstolen har navnlig fastslået, at de kompetente nationale instanser ved fastsættelsen af både de bestanddele, der indgår i lønnen, og niveauet for disse bestanddele skal anvende princippet om ikke-diskrimination på personer med tidsbegrænset ansættelse, således som dette princip er fastsat i rammeaftalens § 4 (jf. i denne retning dom af 15.4.2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, præmis 130 og 134).

46 Dermed henhører de pensioner, der hidrører fra ansættelsesforholdet mellem arbejdstageren og arbejdsgiveren, bortset fra dem, der følger af en lovbestemt ordning, der finansieres af arbejdstagere, arbejdsgivere og eventuelt det offentlige i et omfang, som i mindre grad følger af et sådant ansættelsesforhold end af socialpolitiske overvejelser, under begrebet »løn« og dermed under begrebet »ansættelsesvilkår« (jf. i denne retning dom af 15.4.2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, præmis 131 og den deri nævnte retspraksis, og af 7.4.2022, Ministero della Giustizia m.fl. (Italienske fredsdommeres status), C-236/20, EU:C:2022:263, præmis 36). En pension, som kun berører en særlig gruppe af arbejdstagere, og som udbetales som følge af arbejdsforholdet mellem dem og deres tidligere arbejdsgiver, der direkte afhænger af den tilbagelagte tjenestetid, og som fastsættes på grundlag af den senest oppebårne løn, kan derfor være omfattet af § 4 (jf. i denne retning dom af 10.6.2010, Bruno m.fl., C-395/08 og C-396/08, EU:C:2010:329, præmis 46 og 47).

47 I det foreliggende tilfælde tilkommer det den forelæggende ret at afgøre, om de i hovedsagerne omhandlede bidrag indgår i betalingen af socialsikringsydelser, der leveres af en erhvervstilknyttet social sikringsordning, eller snarere af en lovbestemt socialsikringsordning. Den omstændighed, at de i hovedsagerne omhandlede bidrag skal betales af arbejdsgiverne til INPS, og ikke til de i hovedsagerne omhandlede landbrugsarbejdere, er ikke afgørende i denne henseende (jf. i denne retning dom af 10.6.2010, Bruno m.fl., C-395/08 og C-396/08, EU:C:2010:329, præmis 50). Selv om det anerkendes, at de socialsikringsydelser, der finansieres ved de i hovedsagerne omhandlede bidrag, kun berører landbrugsarbejdere, eller en kategori af arbejdstagere, som disse henhører under, at disse ydelser afhænger direkte af de pågældende bidrag, og at de nævnte bidrag beregnes på grundlag af den løn, der udbetales til de i hovedsagerne omhandlede landbrugsarbejdstagere for det arbejde, de har udført for deres arbejdsgiver, skal det fastslås, at disse bidrag kan henhøre under »ansættelsesvilkår« som omhandlet i denne artikel.

48 Hvad angår anvendelsen af rammeaftalens § 4, stk. 1, på ansættelsesvilkårene for personer med tidsbegrænset ansættelse skal det for det tredje bemærkes, at denne artikel er et særligt udtryk for princippet om ikke-diskrimination, som indebærer, at ensartede situationer ikke må behandles forskelligt og forskellige situationer ikke behandles ens, medmindre forskelsbehandlingen er objektivt begrundet (jf. i denne retning dom af 20.6.2019, Ustariz Aróstegui, C-72/18, EU:C:2019:516, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

49 For at arbejdstagere med tidsbegrænset ansættelse med føje kan påberåbe sig rammeaftalens § 4, stk. 1, for så vidt angår deres ansættelsesvilkår, skal det således først vurderes, om disse arbejdstagere behandles mindre gunstigt end fastansatte, og om de nævnte arbejdstagere

befinder sig i en situation, der er sammenlignelig med situationen for fastansatte. For så vidt angår vurderingen af situationernes sammenlignelighed definerer rammeaftalens § 3, stk. 2, en »sammenlignelig fastansat« som en fastansat i samme virksomhed, der har en tidsubegrænset ansættelseskontrakt eller indgår i et tidsubegrænset ansættelsesforhold, og som udfører samme eller tilsvarende arbejde/beskæftigelse, idet der tages hensyn til kvalifikationer/færdigheder. Domstolen har endvidere præciseret, at ved bedømmelsen af, om arbejdstagerne udfører samme eller tilsvarende arbejde i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i rammeaftalen, skal det i henhold til rammeaftalens § 3, stk. 2, og § 4, stk. 1, undersøges, om disse arbejdstagere, henset til en helhed af omstændigheder, herunder arbejdets art, uddannelseskrav og arbejdsforhold, kan anses for at befinde sig i en sammenlignelig situation (kendelse af 9.2.2017, Rodrigo Sanz, C-443/16, EU:C:2017:109, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).

50 Hvad i det foreliggende tilfælde angår spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger en mindre gunstig behandling, fremgår det – med forbehold for den forelæggende rets efterprøvelse – at der foreligger en forskelsbehandling mellem fastansatte landbrugsarbejdere og landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse til skade for de sidstnævnte.

51 For landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse synes de socialsikringsbidrag, som deres arbejdsgivere skal betale, nemlig i henhold til artikel 1 i lovdekret nr. 338/1989, sammenholdt med CCNT's artikel 40, stk. 1, at skulle beregnes på grundlag af den løn, der udbetales for de faktisk udførte daglige arbejdstimer, mens de samme bidrag for fastansatte landbrugsarbejdere tid i henhold til denne artikel 1, sammenholdt med CCNT's artikel 30, stk. 1, synes at skulle beregnes på grundlag af en løn, der er fastsat for en arbejdstid på seks og en halv time. Lønnen og dermed socialsikringsbidragene for sidstnævnte arbejdstagere synes således at blive beregnet på grundlag af en på forhånd fastsat daglig arbejdstid, dvs. på en generel og abstrakt måde, og ikke på grundlag af de af de berørte arbejdstagere faktisk udførte arbejdstimer, således som det er tilfældet for arbejdstagere med tidsbegrænset ansættelse. Det kan således godt forekomme, at der for fastansatte landbrugsarbejdere betales socialsikringsbidrag for ikke-udførte arbejdstimer, mens denne mulighed er udelukket for landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse.

52 Denne vurdering af, om der foreligger en mindre gunstig behandling af landbrugsarbejdere med tidsubegrænset ansættelse, drages ikke i tvivl af sagsøgerne i hovedsagernes argumenter, der er baseret på anvendelsen af princippet om »pro rata temporis«. Selv om rammeaftalens § 4, stk. 2, bestemmer, at dette princip finder anvendelse »[h]vor det er hensigtsmæssigt«, har Domstolen nemlig fastslået, at denne artikel blot fremhæver en af de mulige konsekvenser, der i givet fald under domstolskontrol kan knyttes til anvendelsen af princippet om ikke-diskrimination til fordel for personer i tidsbegrænset ansættelse, uden at dette på nogen måde begrænser selve indholdet af dette princip (dom af 15.4.2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, præmis 65).

53 Princippet om pro rata temporis kan imidlertid ikke i det foreliggende tilfælde begrunde anvendelsen af forskellige metoder til beregning af det antal timer, der skal tages i betragtning med henblik på beregningen af løn og bidrag til en erhvervstilknyttet social sikringsordning for landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse og for fastansatte landbrugsarbejdere, der for førstnævntes vedkommende er baseret på de faktisk udførte arbejdstimer og for sidstnævntes vedkommende på et på forhånd fastsat antal arbejdstimer. Disse særskilte tidsmæssige referencer for beregning af løn og bidrag til en erhvervstilknyttet social sikringsordning er nemlig ikke en følge af anvendelsen af princippet om ikke-diskrimination, og de stiller landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse ringere.

54 Hvad i øvrigt angår sammenligneligheden af de omhandlede situationer synes fastansatte landbrugsarbejdere og landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, henset til de sagsakter, som Domstolen råder over, at befinde sig i en sammenlignelig situation. Navnlig den omstændighed, at CCNT's artikel 18, litra a), definerer disse sidstnævnte arbejdstagere som arbejdstagere, der bl.a. er beskæftiget med »henblik på at erstatte fraværende arbejdstagere, som har ret til at forblive i deres stilling«, indikerer, at landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse og fastansatte landbrugsarbejdere udfører samme eller lignende arbejde. Det tilkommer imidlertid den forelæggende ret at bekræfte denne vurdering under hensyntagen til alle de relevante faktorer, der er anført i denne doms præmis 49.

55 For så vidt som de betingelser, der er nævnt i denne doms præmis 49, er opfyldt i det foreliggende tilfælde, skal det dernæst vurderes, om den mindre gunstige behandling af landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse i forhold til fastansatte landbrugsarbejdere er begrundet i »objektive forhold«, således som det er fastsat i rammeaftalens § 4, stk. 1.

56 Det følger i denne henseende af Domstolens faste praksis, at begrebet »objektive forhold« kræver, at den konstaterede ulige behandling er begrundet i, at der foreligger præcise og konkrete omstændigheder, der kendetegner det ansættelsesvilkår, der er tale om, i den særlige sammenhæng, det indgår i, og på grundlag af objektive og gennemsigtige kriterier for at efterprøve, om denne ulige behandling rent faktisk opfylder et reelt behov, er egnet til at nå det forfulgte formål og er nødvendig herfor. Disse omstændigheder kan bl.a. opstå på grund af den særlige art opgaver, med henblik på hvis udførelse tidsbegrænsede kontrakter er indgået, samt de hermed forbundne forhold eller i givet fald på grund af medlemsstatens forfølgelse af et lovligt socialpolitisk formål (kendelse af 9.2.2017, Rodrigo Sanz, C-443/16, EU:C:2017:109, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

57 Det forhold alene, at denne forskel er fastsat ved en generel og abstrakt national retsforskrift, såsom en lov eller en kollektiv overenskomst, udgør i denne forbindelse ikke et »objektivt forhold« som omhandlet i rammeaftalens § 4, stk. 1, der kan begrunde en forskelsbehandling af arbejdstagere med tidsbegrænset ansættelse og arbejdstagere med tidsubegrænset ansættelse (dom af 7.4.2022, Ministero della Giustizia m.fl. (Italienske fredsdommeres status), C-236/20, EU:C:2022:263, præmis 40, og kendelse af 9.2.2017, Rodrigo Sanz, C-443/16, EU:C:2017:109, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).

58 En forskelsbehandling for så vidt angår ansættelsesvilkår mellem arbejdstagere med tidsbegrænset ansættelse og arbejdstagere med tidsubegrænset ansættelse kan således ikke begrundes med henvisning til et kriterium, som generelt og abstrakt henviser til ansættelsens varighed. At tillade, at et ansættelsesforholds midlertidige karakter alene er tilstrækkelig til at begrunde en sådan forskelsbehandling, ville gøre formålene med direktiv 1999/70 og med rammeaftalen indholdsløse. I stedet for at forbedre kvaliteten af tidsbegrænset ansættelse og at fremme den ligebehandling, som tilstræbes i såvel direktiv 1999/70 som rammeaftalen, ville anvendelsen af et sådant kriterium gøre opretholdelsen af en ugunstig situation for arbejdstagerne med tidsbegrænset ansættelse stedsevarende (kendelse af 9.2.2017, Rodrigo Sanz, C-443/16, EU:C:2017:109, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).

59 I det foreliggende tilfælde har sagsøgerne i hovedsagerne som objektive forhold, der begrunder, at landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse og fastansatte landbrugsarbejdere behandles forskelligt, påberåbt sig den omstændighed, at de førstnævnte, således som det fremgår af CCNT's artikel 18, litra a), er ansat til at udføre kortvarigt arbejde, sæsonarbejde eller løsarbejde, eller med henblik på at erstatte fraværende arbejdstagere. Grundene til den tidsbegrænsede ansættelse, som

er knyttet til landbrugsarbejdets særlige karakter, berettiger således, at de berørte arbejdstagere ikke nødvendigvis står til rådighed for arbejdsgiveren i seks en halv time om dagen eller 39 timer om ugen. Denne vurdering er i overensstemmelse med tredje afsnit i indledningen til rammeaftalen, hvorefter rammeaftalen fastsætter de generelle principper og minimumskrav, der skal gælde for tidsbegrænset ansættelse, idet parterne erkender, at det ved den nærmere gennemførelse heraf er påkrævet at tage hensyn til de særlige nationale, sektorbestemte eller årstidsbetingede realiteter. I Italien har 90% af arbejdsstyrken inden for landbruget en tidsbegrænset ansættelse, henset til den midlertidige og ikke-kontinuerlige karakter af de opgaver, der skal udføres inden for landbrugssektoren.

60 I lyset af den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 57 og 58, må det imidlertid fastslås, at disse grunde ikke udgør objektive forhold, der gør det muligt at forskelsbehandle de pågældende landbrugsarbejdere, idet de udelukkende er baseret på den faktiske varighed af ansættelsen. Selv om sagsøgerne har gjort gældende, at der foreligger betragtninger, der kan begrunde, at arbejdstagere med tidsbegrænset ansættelse ikke nødvendigvis står til arbejdsgiverens rådighed i seks en halv time om dagen eller 39 timer om ugen, og at der derfor kun betales socialsikringsbidrag for det antal timer, som de faktisk har udført i løbet af en dag, forklarer sådanne argumenter derimod ikke, hvorfor arbejdstiden for fastansatte, der udfører samme eller lignende arbejde som en arbejdstager med tidsbegrænset ansættelse, er fastsat til 39 timer om ugen med det resultat, at der skal betales socialsikringsbidrag svarende til seks en halv times arbejde pr. dag, uanset hvor mange arbejdstimer der faktisk er udført om dagen.

61 Da der ikke foreligger objektive forhold, skal det fastslås, at rammeaftalens § 4, stk. 1, er til hinder for en forskelsbehandling af landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse og fastansatte landbrugsarbejdere, såsom de i hovedsagerne omhandlede arbejdstagere, hvad angår løn og bidrag til en erhvervstilknyttet social sikringsordning, der beregnes på grundlag af denne løn.

62 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal de forelagte spørgsmål besvares med, at rammeaftalens § 4, stk. 1, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national lovgivning således som fortolket af en øverste national domstol, hvorefter de socialsikringsbidrag, der skal betales af arbejdsgivere, der beskæftiger landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, med henblik på at finansiere ydelser fra en erhvervstilknyttet social sikringsordning beregnes på grundlag af den løn, der udbetales til de pågældende arbejdstagere for de faktisk udførte daglige arbejdstimer, mens de socialsikringsbidrag, der skal betales af arbejdsgivere, der beskæftiger fastansatte landbrugsarbejdere, beregnes på grundlag af en løn, der i henhold til national ret er fastsat for en fast daglig arbejdstid, uafhængigt af de faktisk udførte arbejdstimer.

Sagsomkostninger

63 Da sagens behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tiende Afdeling) for ret:

§ 4, stk. 1, i rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse, som blev indgået den 18. marts 1999 og er knyttet som bilag til Rådets direktiv 1999/70/EF af 28. juni 1999 om rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse, der er indgået af EFS, UNICE og CEEP,

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse er til hinder for en national lovgivning således som fortolket af en øverste national domstol, hvorefter de socialsikringsbidrag, der skal betales af arbejdsgivere, der beskæftiger landbrugsarbejdere med tidsbegrænset ansættelse, med henblik på at finansiere ydelser fra en erhvervstilknyttet social sikringsordning beregnes på grundlag af den løn, der udbetales til de pågældende arbejdstagere for de faktisk udførte daglige arbejdstimer, mens de socialsikringsbidrag, der skal betales af arbejdsgivere, der beskæftiger fastansatte landbrugsarbejdere, beregnes på grundlag af en løn, der i henhold til national ret er fastsat for en fast daglig arbejdstid, uafhængigt af de faktisk udførte arbejdstimer.

Underskrifter